Diplomová práce
Michał Sita
název práce: *Dějiny Polska*
vedoucí diplomové práce Jan Brykczyński
oponent:
Michał Sita – učo 27148
FPF N8204 ITF Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
magisterský studijní program
FPF TF Tvůrčí fotografie
10.10.2024

PL

Początki plenerowych widowisk historycznych organizowanych wolontariacko w Murowanej Goślinie sięgają 2007 roku. Scenariusz spektakli dynamicznie się zmieniał, a ich sens stopniowo przeistaczał – od interpretacji miejscowych legend, przez przypominanie epizodów związanych z wydarzeniami regionalnymi, do tematów przywołujących ogólnonarodową historię. W 2016 roku, z okazji 1050. rocznicy chrztu Polski, po raz pierwszy wystawiono widowisko Orzeł i Krzyż, opowiadające dwa tysiące lat polskich dziejów, realizowane z niewielkimi corocznymi zmianami do dziś. W bieżącym sezonie obejrzy je około dwadzieścia tysięcy widzów, to największe tego rodzaju patriotyczne wydarzenie w Polsce.

Obrazową inspiracją i punktem odniesienia dla twórców tego plenerowego widowiska jest malarstwo Jacka Malczewskiego, Artura Grottgera, Józefa Chełmońskiego, a zwłaszcza Jana Matejki. Zakorzenione w zbiorowej świadomości Polaków obrazy przeszłości urzeczywistniają się w performatywnym działaniu. Na plenerowej scenie niemal jednocześnie materializują się wydarzenia, symbole, przedmioty, postaci i gesty składające się na rdzeń polskiej mitologii narodowej. Wskrzeszane, ucieleśniane i wciąż od nowa odtwarzane przez zespół amatorek i amatorów.

Od 2020 roku prowadzę badania antropologiczne wśród osób realizujących widowisko Orzeł i Krzyż. Moja praca dotyczy interakcji aktorek-wolontariuszek, aktorów-wolontariuszy z wydarzeniami, postaciami i wartościami wyobrażonej przeszłości. Staram się zrozumieć, jakie konsekwencje niesie ze sobą sytuacja, gdy co roku, przez kilka miesięcy, ponad trzysta osób wskrzesza kanoniczne epizody dla polskiej historii narodowej. Zastanawiam się, jakie zajmujemy miejsce na linii czasu, gdy przeszłość staje się zasobem przypowieści z morałem wcielanych w życie wciąż i wciąż na nowo? W jaki sposób funkcjonujemy w społeczności, gdy postaci wyobrażonego Rejtana, Jana Pawła II, dzieci rozstrzelanych przez nazistów, Matki Boskiej, odgrywają sąsiadka, kolega z podstawówki, chrześniak, nauczycielka? W jaki sposób w tym partycypacyjnym działaniu ustalają się ramy znaczeń czasu, historii oraz kryteria prawdy? Jakie tożsamości reprodukujemy i aktualizujemy w tym działaniu?

Pierwszym, roboczym podsumowaniem była wydana w 2021 roku publikacja Historia Polski. Zeszyt ćwiczeń vol. 1. Prezentuje ona fotografie będące obserwacją gestów wykonywanych przez aktorki i aktorów w czasie wiosennych prób do widowiska. Ćwicząc scenę bitwy warszawskiej, odsieczy wiedeńskiej czy pokłon trzech króli, wykonują oni pewne czynności, które dopiero z punktu widzenia publiczności mają złożyć się w ruchome cytaty z historycznego malarstwa.

W 2022 roku zmieniłem perspektywę, grałem w widowiskach, mając w trakcie spektakli zawieszony na szyi mały automatyczny aparat. Był prowizorycznie zamaskowany, by nie rzucał się w oczy publiczności, jednak

dla innych aktorów i organizatorów widowiska było jasne, że fotografuję. Mieli też pełną świadomość, że jest to część badań i działań artystycznych, które realizuję. Aparat co sekundę: (1) rejestrował realia widowiska z punktu widzenia aktorki i aktora, (2) zapisywał zdarzenia z polskiej historii widziane oczami ich uczestniczek i uczestników, (3) komentował sposób, w jaki decydujemy się nadawać znaczenie przeszłości w partycypacyjnym działaniu.

Praca dyplomowa opiera się na zdjęciach wykonanych w czasie gry.

CZ

Začátky historických představení pod širým nebem pořádaných na dobrovolné bázi v Murowané Goślině sahají do roku 2007. Scénář představení se dynamicky měnil a jejich význam se postupně vyvíjel - od interpretace místních legend přes připomínání epizod spojených s regionálními dějinami až po témata evokující národní historii. V roce 2016, u příležitosti 1050. výročí křtu Polska, bylo poprvé uvedeno představení „Orel a kříž", vyprávějící o dvou tisících letech polské historie, které se s drobnými každoročními obměnami hraje dodnes. V letošní sezóně ho uvidí přibližně dvacet tisíc diváků, což je největší patriotická akce svého druhu v Polsku.

Obrazovou inspirací a východiskem pro tvůrce této plenérové inscenace jsou obrazy Jacka Malczewského, Artura Grottgera, Józefa Chełmońského a zejména Jana Matejky. Obrazy minulosti, zakořeněné v kolektivním vědomí Poláků, ožívají v performativní akci. Na scéně se téměř současně zhmotňují události, symboly, předměty, postavy a gesta, které tvoří jádro polské národní mytologie. Vzkříšené, ztělesněné a znovu a znovu inscenované týmem amatérských umělců.

Od roku 2020 provádím antropologický výzkum mezi aktéry představení „Orel a kříž". Moje práce se zabývá interakcí dobrovolných hereček, dobrovolných herců s událostmi, postavami a hodnotami imaginární minulosti. Snažím se porozumět důsledkům situace, kdy každý rok po dobu několika měsíců více než tři stovky lidí vzkřísí kanonické epizody pro polské národní dějiny. Zajímá mě, jaké místo zabíráme na časové ose, když se minulost stává zásobárnou morálních podobenství, která se znovu a znovu reinkarnují? Jak fungujeme ve společenství, když postavy imaginárního Rejtana, Jana Pavla II, dětí zastřelených nacisty, Panny Marie hraje soused, spolužák ze základní školy, kmotřenec, učitelka? Jak se v této participativní akci ustavují rámce významů času, dějin a kritérií pravdy? Jaké identity v této akci reprodukujeme a aktualizujeme?

Prvním, pracovním shrnutím byla publikace „Historia Polski zeszyt ćwiczeń vol. 1". Představuje fotografie, které jsou pozorováním gest herců během jarních zkoušek na představení. Při zkoušení scény bitvy u Varšavy, bitvy u Vídně nebo poklony Tří králů provádějí určité úkony, které jen z pohledu diváků mají tvořit dojemné citace z historického obrazu.

V roce 2022 jsem změnil perspektivu, hrál jsem v představeních s malou automatickou kamerou zavěšenou na krku během představení. Fotoaparát byl dočasně zamaskován, aby ho diváci neviděli, ale ostatním hercům a organizátorům představení bylo jasné, že fotografuji. Byli si také plně vědomi, že jde o součást výzkumné a umělecké činnosti, kterou provádím. Fotoaparát každou vteřinu: (1) zaznamenávala realitu představení z pohledu herečky a herce, (2) zaznamenávala události z polských dějin viděné očima jejich účastníků a (3) komentovala způsob, jakým se rozhodujeme dávat minulosti význam v participativních akcích.

Fotografie pořízené během hry jsou obsahem mé diplomové práce.

ENG

The beginnings of the open-air historical performances staged by volunteers in Murowana Goślina date back to 2007. The script of the shows would change dynamically and their meaning gradually evolve: from interpreting local legends, to recalling episodes of regional events, to themes drawing on the national history. The year 2016, marking the 1050th anniversary of the Baptism of Poland, saw the premiere of The Eagle and the Cross, which recounted two millennia of Polish history. The performance continues to be staged, with only minor annual modifications. This season it will be seen by some 20,000 spectators, being the largest patriotic event of its kind in Poland.

The authors of that open-air show draw pictorial inspiration from the paintings by Jacek Malczewski, Artur Grottger, Józef Chełmoński and especially Jan Matejko, using them as a point of reference. Ingrained in Polish collective consciousness, those images of the past are brought to life through performative action. The events, symbols, objects, figures and gestures that make up the core of Polish national mythology materialize almost simultaneously on the outdoor stage. They are resurrected, embodied and re-enacted over and over again by an ensemble of amateur artists.
Since 2020, I have been conducting anthropological research among the people involved in The Eagle and the Cross. My work has been concerned with the interactions between the volunteer actresses and actors and the events, characters and values of the imagined past. I try to explore the consequences of the situation where more than 300 people toil for several months each year re-enacting the canonical episodes in Polish national history. I wonder what place we occupy on the timeline when the past becomes a repository of repeatedly incarnated moral parables? How do we function in a community when the characters of the imagined Rejtan, John Paul II, children executed by the Nazis, the Virgin Mary, are played by a neighbour, a primary school classmate, a godchild, or a teacher? How are the meanings of time, history and the criteria of truth demarcated and established in this participatory action? What identities do we reproduce and actualize in such an action?

The 2021 publication entitled Historia Polski. Zeszyt ćwiczeń vol., 1 was the first working recapitulation of that inquiry. It features photographs that capture the gestures of the actresses and actors during spring rehearsals for the show. When rehearsing the scene of the Battle of Warsaw, the Battle of Vienna or the Adoration of the Kings, they perform certain actions which will make up living quotes from historical paintings only in the eyes of the audience.

In 2022, I changed my perspective, playing in the shows with a small automatic camera hanging around my neck during the performances. It was provisionally camouflaged to keep it out of sight of the audience, but it was clear to the other performers and the organizers of the show that I was taking pictures. They were also fully aware that this was part of the research and artistic activities I was carrying out. Every second, the camera (1) recorded the reality of the show from the standpoint of the actresses and actors, (2) recorded events from Polish history as seen through the eyes of their participants, and (3) commented on the way we choose to lend meaning to the past in participatory action.

The photographs comprising the submitted set have been taken while I played in the show.